

Zöld totó- április2-felnőtt

Fucskár Ágnes-Fucskár József Attila: Magyarország rejtőzködő kincsei

Áprilisi, második zöld totónk témájának a Magyarország rejtőzködő kincseit választottuk. Ezzel a címmel adott ki könyvet a szerzőpár: Fucskár Ágnes és Fucskár József Attila. A Kossuth Kiadónál megjelent könyv azzal a céllal íródott, hogy felkeltse az érdeklődést hazánk megismerésére. „Számos kincs van eldugott falvaink temetőiben, városaink félreeső utcáiban, pusztákon, ami művészeti vagy építészeti értékénél fogva figyelmet érdemel.” – írják a szerzők. A könyv a rejtőzködő kincsekből összeállított, koránt sem teljes válogatás. Totónk a könyv nélkül is megfejthető. Ha majd újra járhatnak könyvtárba, jöjjenek és kölcsönözzék ki Önök is. Ha megtehetik és kedvet kaptak hozzá, keressék fel hazánk apró kis gyöngyszemeit is! Lássanak ezer csodát!

1. A Felső-Tiszavidék apró falvaiban a középkori templomok fennmaradását nagyban befolyásolta a vidék örökös szegénysége. Tákost, az apró falucskát többször mosta el az ár házaival együtt. Legutóbb 2001-ben, azóta szinte új falut épített a lakosság. 1766-ban épült a település legmagasabb pontján a paticsfalú, zindellyel fedett templom. A falak alapját malomköveken nyugvó fagerendák képezik. A vesszőből font sövény köré két oldalról agyagos földből vetett vályogot tapasztottak: ez lett a paticsfal, de a templom padlója is döngölt agyag. Ezért is hívják a helyiek „paraszt Notre-Dame-nak. Festett kazettás mennyezete és faragot belső díszítő elemei az Erdélyből érkező Asztalos Lándor Ferenc munkái. A virágmintás kazetták közé illesztett feliratos táblákról leolvasható a templomépítés története. Milyen vallás temploma a tákosi?

Református

2. A vajai várkastély eredete a XVI. század elejéig vezethető vissza, ekkor a Vay családnak már volt itt egy udvarháza. A jelenleg látható reneszánsz stílusú várkastély a XVII. század elején épült. A főépülethez csatlakozó tornyok védelmi célt szolgáltak. II. Rákóczi Ferenc is megfordult falai között. 1711-ben a fejedelem és Pálffy János tábornok itt tárgyalt a szabadságharcot lezáró békekötésről. A várkastély szerencsésen túlélte a szabadságharcot, és mivel nem számították a lerombolásra ítélt magyar várak közé, nem robbantották fel a császári hadmérnökök. Ennek ellenére lassú rombolásra ítéltetett. A XXI. század elején teljesen helyreállították azóta régi fényében pompázik. Milyen néven vált ismertté az 1711-ben megkötött béke?

Szatmári

3. Soltszentimre határában, a mező közepén áll a festői Árpád-kori templomrom. Az 1200-as évek végén, 1300-as évek elején

épülhetett, egy hajdani római castrum helyén. Falában több római téglá is található. A torony kilenc méter magas, lőrészerű ablakai befelé tágulnak, rézsűsek. Mit jelent a castrum?

A római korban a katonai tábort jelentette.

4. A hajósi barokk kastélyt és melléképületeit 1739-ben építtette gróf Patachich Gábor kalocsai érsek. Közeliében egykor vadspark volt, ahol dámvadak, őzek, vaddisznók tanyáztak. 1767-ben gróf Batthyány József érsek bővítette és korszerűsítette az épületet. 1907-ben árvaházat alapítottak a falai között. A gyönyörűen felújított épületet 2010-ben avatták fel. Hajóstól mintegy

három kilométerre alakult ki a 24 utcából, 1200 présházából és borospincéből álló pincefalu. A törökök kiűzése után, a kalocsai érsek dolgos sváb családokat telepített az elnéptelenedett faluba, akik a Duna menti löszhátra szőlőt telepítettek, és az alatta húzódó löszpartba borospincéket vájtak. A szorosan egymás mellett sorakozó, fehérre meszelt présházák a népi építészet remekei. Milyen talaj jellemzi a hajósi borvidéket?

Lepelhomokkal fedett talaj.

5. A Mecsek déli lankáján, a meredek Jakab-hegy tövében fekszik Kővágószőlős. A vaskorban itt élő nép egy nagy kiterjedésű, néhol öt-nyolc méter magas földsáncrendszerrel épített a hegy platóján. A korai középkorban itt hozták létre az egyetlen magyar alapítású szerzetesrend első kolostorát. A település fontos műemléke a templom, amelynek legkorábbi része, a torony a XIII. században épülhetett. 1763-1772 között a középkori egyhajós templomot a torony kivételével lebontották, és mögé, a ma is álló, nagyméretű, késő barokk templomot építették. Melyik az egyetlen magyar alapítású szerzetesrend?

Pálos.

6. A vár első írásos említése „castrum Zaaz” néven 1429-ből származik. A XV. század folyamán a mindenkorai püspök 7-10 falura kiterjedő birtokközpontja volt. Szász már ekkor mezővárosként szerepel, ahol szombatoként heti vásárokat tartottak. 1543-ban Ahmed pasa elfoglalja a várat és náhije lett belőle. A hadászati

szempontból nem túl jelentős várat a törökök megerősítették és hengeres bástyákkal látták el. A XVII. század folyamán keresztény csapatok, majd Zrínyi katonái gyűjtötták fel. Végül 1686-ban Szász és annak vára a császári csapatok birtokába került, a harcok során a város elpusztult, már csak faluként említették. A hosszú évtizedekig romos épület újjáépítését 1776-ban Klimó György pécsi püspök rendelte el, de csak 1821-re készült el. 2016-ra a várat teljesen felújították és megnyitották a turisták előtt. Mit jelent náhije?

Az Oszmán Birodalom kisebb közigazgatási, a magyar járásoknak megfelelő egysége.

7. A Székesfehérvárhoz közeli Csalapusztán található kastélyt 1878-ban Hauszmann Alajos tervezte neoreneszánsz stílusban. Építtetője Kégl György országgyűlés képviselő volt, aki jelentős szerepet játszott a Fejér vármegyei közéletben, a megyei kórház alapításához is jelentős összeggel hozzájárult. Az egykor hatalmas parkban halastavat és kápolnát is létesítettek, amelyek mára elpusztultak. A valamikor pezsgő életet élő kastély ma várja sorsa jobbra fordulását, Melyik gyomaendrődi épületet tervezte

Hauszmann Alajos?

3. Jézus Szíve Katolikus Templom.

8. A Vértes hegység északi részén fekvő Majk birtokosa 1727-től Esterházy József volt, aki 1200 holdas birtokát a kamalduli szerzetesrendnek adományozta. A némasági fogadalmat tett szigorú remeterendet Szent Romuald alapította 980 körül, az itáliai Arezzo közelében. A rend önfenntartó volt, földművelődésből és jótékonyági adományokból élt. Egymással nem kommunikálhattak, és nem érintkezhetek a külvilággal sem. A némasági fogadalom alól csak a december 28. és január 2. közötti

napok voltak kivételek. Esterházy József a neves osztrák barokk építész, Franz Anton Pilgramot bízta meg az épületegyüttes megtervezésével. A néma barátok csak 1733-tól 1782-ig élhettek Majkpusztán, mivel II. József császár feloszlatta a rendet. 1802-ben posztómanufaktúrát rendeztek be falai között. Az Esterházy család 1860-ban vadász-és lakókastéllá alakította át az erdei kolostort, ám a 17 cellaház átépítés nélkül fennmaradt. A II. világháborúban a kastély egy része leégett. A harcokat követően kórházként működött, majd az államosítás után középiskola, később munkásszálló lett. 1993-ban megkezdődött a helyreállítása. – Heltai Jenő művében Mátyás király hadnagya, Agárdi Péter, egy ifjú hölgy kegyetlen kérésnek eleget téve, háromévi némaságot fogad. Mi a mű címe?

A néma levente.

9. A középkori Szentbalázs falu Árpád-kori romtemploma a Balaton-felvidéken, egy festői szőlőhegyen áll. A templomot a XII. századtól a XV. századig több periódusban építették. A török korban a település elnéptelenedett, temploma rommá vált. A XVIII. századi iratokban Csicsó pusztájaként szerepel a terület. Története ettől fogva összefonódik Balatoncsicsó történetével. 2001-2002-ben részlegesen helyreállították. Különösen szép a templom gazdagon díszített, csúcsíves bélétes kapuja, amelyet napjainkban egy nagyra nőtt fügefa takar. Román kori szentélye külső oldalon négyszögletes, belül íves kialakítású. A templomdombról idelátszanak a Tagyoni-medence apró falvai, a

Badacsony, a Hegyestű és Balaton tükre. Mit jelent a béleletes kapu kifejezés?

Ferdén, befelé, oszlopokkal bélelt kapuzat.

10. Az egervári várkastély 1476-ban épült egy favár helyén, amit a tatárjárás után emeltek. Egervári László Mátyás királytól kapott várépítési engedélyt. 1539-ben Nádasdy Tamás felesége örökölte meg az erősítvényt. A török korban megnőtt a hadászati jelentősége, és végvár lett. 1664-ben a Bécs ellen vonuló török sereg felgyújtotta. A Wesselényi –összeesküvésben résztvevő Nádasdy Ferenc-től a kincstár elkobozta a várat. Később Széchenyi György kalocsai érsek vásárolta meg, majd unokaöccsének, gróf Széchenyi Györgynek ajándékozta,

ezután fia, Széchenyi Zsigmond kastéllá alakíttatta. A korábban megsérült északi szárnyat lebontatta, a déli, illetve a nyugati szárny elé árkádos folyosót építtetett, és egy emelettel bővítette a várkastélyt. Hogy hívták Nádasdy Tamás feleségét?

Kanizsai Orsolya

11. Hédervár a Szigetközben, a Nagy-Duna és a Mosoni-Duna ölelésében fekvő kisközség. 400 éves kastélya teszi nevezetessé. Már XII. század közepén vár állt ezen a helyen, amely fából készült, és a tatárjárás idején elpusztult. A XVI. század elején Hédervár István a középkori vártól nem messze, egy többszintes reneszánsz várkastélyt építtetett, mely a mai kastély elődje volt. 1755-ben Viczay Mihály és fia bővítették a várat, feltöltötték a várárkot, és a négyszögletű udvar köré újabb traktusokat emeltek,

sarkaikra négyszögű tornyokat illesztettek és egységes barokk képet alakítottak ki. Khune-Hédervár Károly 1906-1907-ben Möller István építész tervei alapján építtette át a kastélyt. Ekkor készült a reprezentatív nagyterem, a vadászterem és a szalonok sora. Barokk homlokzatán két szfinx őrzi a kaput. Négyszögletes udvarának közepén hatalmas platánfa nyújtóztatja ágait. Mi a szfinx?

3. Oroszlántestű lény, amelynek madár-, kos-, vagy emberfeje van.

12. A Pest megyei Tura nevezetessége a hatalmas ősparkban álló soktornyú kastély. A gabonakereskedő családból származó Schossberger Zsigmond 1873-ban vásárolta meg a birtokot az Esterházy családtól. A kastély terveit Ybl Miklós készítette, akit Franciaországba küldött megbízója, hogy tanulmányozza a Loire menti kastélyokat. Az épületet a kor technikai vívmányai, mint az angolvécé, központi fűtés, villanyáram és étellift tették fényűzővé. A belső tereket nyolc tüköraknán érkező fény borította be. A II. világháború idején sok

társához hasonlóan német, majd szovjet főhadiszállás, később hadikórház lett. Az államosítást követően 1973-ig iskola működött benne. – A turai kastélyra szinte megtévesztésig hasonlít a szabadkígyósi kastély, amelyet szintén Ybl Miklós tervei alapján készítettek. Ki építtette a szabadkígyósi kastélyt?

1. Wenckheim Frigyes

---

13. A somoskői vár a Medves egyik vulkanikus kúpján magasodik, amelyet kettészél a magyar-szlovák országhatár. Somoskő település Magyarországon, míg a vár Szlovákiában van. Az itt birtokos Kacsik nemzetség egyik tagja építtette a várat a tatárjárás után. 1323-ban Károly Róbert király Széchenyi Tamás erdélyi vajdának adományozta. 1574-ben a törökök ágyúzásától megrémült várkapitány elmenekült, így a török kardcsapás nélkül foglalhatta el a várat. A Rákóczi-szabadságharc bukása után I. Lipót király elrendelte

lerombolását, azonban ezt csak részben hajtották végre. - Az 1560-as években Losonczy István temesvári hős özvegye és két lánya, Fruzsina és Anna lakott a várban, utóbbi volt Balassi Bálint költő nagy szerelme, versek ihletője. Hogy hívjuk ezeket a verseket?

3. Júlia versek.

13+1. Golop a Tokaj-hegylajai borvidék egyik települése, amely egykor a Golopy család ősi fészke volt. A török időkben elpusztult, felégetett község később újranevesült. 1592 körül Golopy Gáspár építtette a kastélyt az egykor erősen mocsaras patak völgyben. A hajdan fallal, árokkal övezett, téglalap alaprajzú reneszánsz épület átellenes sarkaira bástyaszerű tornyot emeltek. A XVII. század

végén az Ibrányiak örökölték meg, majd a XVIII. század elejétől a Vay család birtokába került. 1820 körül Vay Sándor klasszicista stílusban egy új kastélyt építtetett a régi nemesi lakóhely parkjában, ahol ma ősi magyar címertár és zászlókiállítás látható. – A kastély 1945-ig a Vay család birtokában maradt. Hogy hívják a közelben található patakot?

Szerencs
